

Verslag netwerkbijeenkomst voor partners

Locatie: SER-gebouw, Den Haag

Datum: 13 november 2007

Ontvangst en welkom

Eenmaal per jaar organiseert ILC Zorg voor Later een partnerbijeenkomst. Om te vertellen wat de stichting doet en wat voor plannen er liggen voor de nabije toekomst. Het is de eerste keer dat we vergaderen in het SER-gebouw, mogelijk gemaakt door de heer Rinnooy Kan (Comité van Aanbeveling), die er vandaag helaas niet bij kan zijn wegens verplichtingen in Brussel. Nieuwe partner Vereniging AEGON wordt hartelijk verwelkomd. Afgemeld hebben zich OPG Groep, Deloitte, woningcorporatie Portaal, Regiegroep GrijsWerkt en Stichting Porticus voor deze bijeenkomst.

Onlangs verscheen het vervolg op het pamflet 'Werk in Uitvoering', met de treffende titel 'Werk in Progressie'. Aanwezigen worden uitgenodigd hier een exemplaar van mee te nemen. Voorzitter Jacques Schraven zet kort uiteen wat wederom een jaar samen met de partners heeft gebracht. Door bijdragen van de partners is het financiële draagvlak van de stichting vergroot. Hierdoor wordt het mogelijk voor ILC Zorg voor Later om nieuwe stappen te ondernemen in het verkennen en bereiken van mensen in de derde levensfase, de belangrijkste doelgroep.

Zoals bekend zijn ILC Nederland en Zorg voor Later in 2005 samen verdergegaan. Kennisnetwerken zijn hierbij verbonden en de kerndoelstelling is vastgesteld: mobiliseren, ondersteunen en activeren van nieuwe initiatieven op het gebied van het vergrijzingsvraagstuk.

Door de toevoeging van Rudi Westendorp (gerontoloog) en Atti Noordhof (theologe, deskundige op het gebied van media en communicatie) aan het algemeen bestuur is een uitgebalanceerd team ontstaan, waarmee door voorzitter Jacques Schraven en de nieuwe directeur Ger Tielen met veel vertrouwen naar de toekomst wordt gekeken.

Ger Tielen wordt nader voorgesteld. Zijn kennis en ervaring, opgedaan bij de NPOE en de voorloper van GrijsWerkt, wordt door Schraven geroemd. Met name op het gebied van uitvoering, de initiëring en het agenderen van projecten is Tielen een aanwinst voor de stichting.

De website van ILC Zorg voor Later is het afgelopen jaar aanzienlijk verbeterd. De regelmatig verzonden nieuwsbrief verstevigt volgens het bestuur de band met de doelgroep. Inhoudelijk verdiept is het werkplan van ILC Zorg voor Later, dat rond de volgende drie thema's is opgebouwd:

1. Arbeid en inkomen
2. Wonen en zorg
3. Technologie en (zilveren) economie

Ook met de positionering van de stichting is het afgelopen jaar een verdiepingsslag gemaakt. Duidelijk is dat ILC Zorg voor Later niet de pretentie heeft de enige te zijn die zich met vergrijzingsvraagstukken bezighoudt, getuige ook de recent verschenen rapporten van de SER, RMO en het ministerie van VROM ('Lang zullen we leven'). Op dit moment onderscheidt de stichting zich door gerichte onderzoeken en trendrapportages, die breed gedragen worden in Nederland. Daarnaast is ILC Zorg voor Later de enige die zich uitgesproken richt op voorzorg. Dus niet de situatie van ouderen nu, maar die van de ouderen van de toekomst. Hierbij wordt de slogan 'schem nú je toekomst' aangehaald. Een ander punt waar ILC Zorg voor Later zich mee onderscheidt is het internationale netwerk dat via de verschillende ILC's als een immense informatiebron kan worden ingezet.

Schraven wijst op een recent onderzoek waarbij Nederland wordt gezien als het beste land ter wereld om oud in te worden. 'Hier mogen we trots op zijn', zegt hij terecht. Maar hij voegt er wel een aantal kanttekeningen aan toe. 'De ontwikkeling van de levensverwachting na het 65^e levensjaar loopt inmiddels achter bij dat van onze buurlanden. We moeten daarom kritisch naar onszelf blijven kijken.' Aanwezigen worden door Schraven uitgenodigd om op 16 januari aanwezig te zijn bij de Jan Brouwer Conferentie, waar bestuurslid Rudi Westendorp over het onderwerp levensverwachting een aantal punten naar voren zal brengen.

Tot slot wijst de voorzitter op het veranderde beleidsklimaat in Nederland, ten aanzien van ouderen. Van een klassiek ouderenbeleid verschuift Nederland in zijn ogen langzamerhand naar een geïntegreerd beleid (designed for all) met onder meer leeftijdsloze CAO's en een duurzaam, leeftijdsbestendig bestel.

Presentatie werkplan 2007 – 2010

Ook Martin Boekholdt refereert aan het samengaan van ILC Nederland en Zorg voor Later in 2005. In zijn ogen zijn de ambities succesvol samengevoegd, maar is er nog in beperkte mate geïnvesteerd in het harmoniseren van beide groepen. Nu is er in grote mate sprake van vooral nog een optelsom. Partner Vereniging AEGON heeft budget beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van een nieuw werkplan, waarvan inmiddels de contouren staan. Dit plan reflecteert ILC Zorg voor Later als een club in wording.

De doelen van de stichting zijn hierbij helder. In hoofdlijnen is op dit vlak ook niet veranderd. Het is nu wel tijd om extra verdieping in het werk aan te brengen. Daarbij zijn de stichting zelf, de partners en het netwerk de belangrijkste doelgroepen.

De leidende principes in het werkplan worden gedefinieerd als levensloop, intergenerationeel en burgerschap. Ook hier komen de drie thema's uit de inleiding van Jacques Schraven naar voren:

1. Arbeid en inkomen
2. Wonen en zorg
3. Technologie en (zilveren) economie

Martin Boekholdt staat bovendien stil bij het internationale karakter van ILC Zorg voor Later en de voorzorggedachte. Volgens hem is de samenleving in Nederland in rap tempo aan het veranderen. Het is goed om in deze te leren van de aanpak van de vergrijzingsproblematiek in andere landen. Hij wil bovendien onderzoeken hoe burgers in de derde levensfase het beste aangesproken kunnen worden op de regie van hun eigen later.

Boekholdt licht het tweede thema 'Wonen en zorg' verder toe. Hij deelt het thema op in vier aandachtsgebieden:

1. Health literacy – meer invloed op de eigen toekomst (nadenken over kennis, preventie en zorg)
2. Ontwikkeling van het stelsel van zorg - het is niet langer vanzelfsprekend dat de overheid zorg regelt op een niveau zoals velen dat voor ogen hebben. De ontwikkeling van de AWBZ staat ernstig onder druk. ILC Zorg voor Later gaat op zoek naar vormen van netwerken/zelforganisatie om mogelijkheden in kaart te brengen. Via de website komen best practices onder de aandacht.
3. Ouderen geneeskundige zorg – onvoldoende gericht op specifieke vraagstukken voor ouderen, zoals veelvuldig medicijngebruik.
4. Waardige zorg - samen met Vereniging het Zonnehuis onderzoekt ILC Zorg voor Later wat er zich allemaal afspeelt in verpleeghuizen. Met als insteek: hoe kunnen ouderen een hoge kwaliteit van leven worden gegarandeerd?

Ook het derde thema 'Technologie en (zilveren) economie' wordt door Boekholdt verder toegelicht. ILC Zorg voor Later ziet een belangrijke rol weggelegd voor technologie in toekomstig ouderenbeleid. Volgens Boekholdt valt er op dit punt nog veel te winnen. Denk hierbij aan educatie, vrijwilligerswerk, domotica en health literacy. In samenwerking met Bert Mulder (lector Haagse Hogeschool) is een project opgestart waarbij onderzocht wordt wat de mogelijkheden op dit gebied zijn. ILC Japan heeft aangegeven belangrijke informatie over technologie en ouderenbeleid met ILC Zorg voor Later te willen delen.

Aanvullende suggesties en vragen

Trude Maas (Comité van Aanbeveling) vindt dat er veel aandacht gelegd wordt op het aspect zorg. Zijn er ook plannen van ILC Zorg voor Later waarbij nieuwe woonvormen worden onderzocht? Martin Boekholdt antwoordt dat de stichting best practices in kaart brengt, waarbij wonen in samenhang met de zorgsituatie wordt vormgegeven. Als voorbeeld noemt hij SIR-55, de Stichting Initiatieven Realisatie 55+ Woningbouw. Zij gaan uit van de wijkgedachte waarbij verpleeghuizen worden geïntegreerd in de buurt. ILC Zorg voor Later wil hier graag de mooie voorbeelden van boven tafel krijgen.

Trude Maas suggereert om hierbij ook de opzet van de brede school te bestuderen; veel verschillende functies die gericht zijn op het leggen van verbindingen. Op deze manier kan wijkontwikkeling vanuit het onderwijs worden gestimuleerd. Voorzitter Schraven omarmt het idee.

Marijke Mootz van ZonMW vraagt om aandacht voor de infrastructuur in de wijk in relatie tot ouderen (verkeer). Hier zijn nog geen activiteiten specifiek op gericht. Ze wijst op best practices uit het buitenland en een recent onderzoek van het RMO.

Kees Penninx van Movisie mist in het verhaal van Boekholdt de uiteenzetting tussen man en vrouw en etniciteit. Schraven geeft aan dat deze thema's zeker door het bestuur zijn besproken. Maar omdat er nu eenmaal keuzes gemaakt moeten worden is gekozen om voorlopig te volstaan met de drie eerder genoemde thema's. Zo kan er verdieping worden bereikt in bepaalde projecten.

Niny Van Oerle wil meer aandacht voor de eigen keuze van ouderen; welke zorgvraag is er? Niet iedereen wil in de wijk wonen. Naast de individuele aanpak moet daarom in haar ogen ook ruimte blijven voor de traditionele vorm van wonen voor ouderen in bijvoorbeeld verzorgingstehuizen. Sommige mensen zijn juist op zoek naar een beschermde woonomgeving. Boekholdt is het hiermee eens. Er moet gezocht worden naar meer keuzes in de verschillende levensfasen. Niet iedereen kan en wil thuiswonen.

Daarnaast wil zij weten of er sprake is van contact met de verschillende ouderenbonden in Nederland en ILC Zorg voor Later. Directeur Ger Tielen geeft aan dat er contacten zijn met de verschillende ouderenbonden i.o. Dit liep voorheen via het NPOE en individuele contacten van bestuursleden. De ANBO gaat zelfstandig verder en zoekt samenwerking met de FNV. Hierin zou ILC Zorg voor Later kunnen meedenken. Jacques Schraven benadrukt echter dat ILC Zorg voor Later geen belangenbehartiger pur sang is, maar zich richt op haar brede missie en doelstellingen.

Langer doorwerken

Bestuurslid Jacques Allegro geeft een toelichting op de inhoud van de expertmeeting en werklunch 'Langer doorwerken'. Deze bijeenkomsten zijn in samenwerking met de Commissie Arbeidsvoorwaardenbeleid (CVAB) van werkgeversorganisatie VNO-NCW georganiseerd. Er zijn gesprekken gaande om dit traject ook met de werknemersorganisatie FNV op te zetten.

Allegro vraagt zich hardop af waarom weinig ouderen aan het werk zijn. Kijkend naar de cijfers blijkt dat slechts een vijfde van de beroepsbevolking bestaat uit mensen tussen 55 en 65 jaar. Een belangrijk onderscheid moet hierbij gemaakt worden bij de categorie 55/60 jaar en 60/65 jaar. Voor de eerste geldt dat 58% betaalde arbeid verricht, in het tweede geval gaat het om slechts 40%. Door veranderende wetgeving verandert dit percentage overigens wel. Deze cijfers zullen nog beschikbaar komen. Opgedeeld naar mannen en vrouwen is de verhouding als volgt:

55/65 jaar Mannen: 54%, Vrouwen: 30%.

Volgens Allegro kan uit deze cijfers geconcludeerd worden dat ruim 1 miljoen mensen nog een bijdrage aan het arbeidsproces zouden kunnen leveren.

Allegro wil af van de ontziedagen, speciaal voor oudere werknemers, omdat deze stigmatiserend werken. Bovendien moet er meer aandacht uitgaan naar educatie voor ouderen in het arbeidsproces. Het midden- en lager management heeft een belangrijke rol in het vormgeven van een leeftijdsbestendig personeelsbeleid (agenderen). Nu staat de productie nog teveel centraal en is aandacht voor het personeel in deze een ondergeschoven kindje.

Allegro maakt zich zorgen over de geringe kansen van 45-plussers op de arbeidsmarkt. Hij wil extra instrumenten inzetten om deze doelgroep te benaderen. Hiervoor zijn gerichte arbeidsvoorwaardenregelingen noodzakelijk.

Jacques Schraven geeft aan dat dit thema ILC Zorg voor Later nauw aan het hart ligt (anti-discriminatie, beeldvorming etc.). Op de verschillende terreinen staan veel activiteiten op stapel en is er voldoende wil tot samenwerking en het opzetten van projecten en netwerken.

Aanvullende suggesties en vragen

Jolanda Sap van LEEFtijd geeft aan dat verhaal van Allegro aansluit op haar eigen opvattingen over dit onderwerp. Zij vult aan door ILC Zorg voor Later erop te wijzen dat bijvoorbeeld over het ontziebeleid nu een project loopt met de sociale partners en het ministerie van Sociale Zaken. Hier wil Sap graag over praten met ILC Zorg voor Later.

Imago en communicatie

Directeur Ger Tielen laat een Canadese commercial uit de jaren tachtig zien waarin het heersende beeld van ouderen op de hak wordt genomen. Hierop aansluitend geeft Tielen aan dat dit beeld nog altijd heerst bij reclamemakers en aanwezig is in de samenleving. Beeldvorming heeft volgens Tielen bovendien veel met zelfbeeld te maken. ILC Zorg voor Later wil de bewustwording bevorderen. De maakbaarheid van de eigen en collectieve toekomst benadrukken en het handelen op basis van wenselijke informatie, discussie en reflectie te stimuleren (zin loopt niet). Uit onderzoek moet blijken hoe ILC Zorg voor Later aanknopingspunten kan vinden om mensen over deze onderwerpen te benaderen.

Hoe verbind je ouderen nu met technologie? Volgens Tielen hebben ook ouderen het vermogen om nieuwe technieken te omarmen door de inzet van bijvoorbeeld educatie. Nederland heeft een hoog aantal online senioren. Dit biedt een enorm perspectief. De Silver Economy biedt bovendien geweldige kansen. Tielen is er voorstander van om de Finse Work Ability Index in Nederland te implementeren. Hiermee kan gericht arbeidsongeschiktheid worden voorkomen. Dit zou grote invloed hebben op onze kerndoelstelling: verzorging.

Over het ILC-netwerk: naast de toetreding van ILC Zorg voor Later en Israël zijn er nog vier nieuwe kandidaten. Door de recente bijeenkomst in Londen heeft het bestuur een goed inzicht gekregen in de kwaliteit van de andere ILC's. Dit gericht op verregaande samenwerking in de nabije toekomst. Dit voorjaar volgt een global ageing report, waarin de trends in de verschillende ILC-landen worden opgenomen, met bovendien werkbare methodes en best practices. De Verenigde Staten organiseert jaarlijks de Ageboom Academy. Journalisten en uitgevers worden een week lang uitgenodigd om met elkaar in discussie te gaan over ouderen en media. Dit concept wil ILC Zorg voor Later benutten bij de organisatie van een discussiebijeenkomst met parlementariërs over de impact van de vergrijzing. Dit kan worden ingekleed als een vervolg op de Themacommissie Ouderenbeleid.

Aanvullende suggesties en vragen

Gerda Havertong, lid van het Comité van Aanbeveling, vindt het een prima initiatief, maar stelt dat dit wel in verhouding tot andere landen gezien moet worden. In Nederland kan gesteld worden: Hoe krijg ik het nog beter voor later? Haar motto luidt: 'Het gaat er niet om hoe oud je wordt, maar hoe je oud wordt'. Zij wil graag weten welke selectiecriteria eraan partners gesteld worden. Voorzitter Schraven geeft aan dat dit op basis van wederzijdse belangen is. Het zijn voornamelijk maatschappelijke organisaties uit de sector zorg en arbeid. Deze partners vinden het zelf belangrijk om betrokken te worden bij de ontwikkelingen van ILC Zorg voor Later en willen hier financieel aan bijdragen.

Niny van Oerle geeft aan dat ouderenbonden dus ook als partner betrokken kunnen worden als zij dit willen. Tevens benadrukt zij dat een innovatieplatform ict voor ouderen heel belangrijk is. Heel veel zaken zijn nog ouderwets geregeld; er is nog veel te doen voor ouderen in de derde levensfase.

Trude Maas vindt dit ook goed passen bij ontwikkelingen als 'leven lang leren'. Een manier om ook de employability van ouderen te vergroten.

Jolanda Sap wil weten waar maatschappelijke participatie wordt ingepast in het programma van ILC Zorg voor Later. Schraven refereert aan het thema actief ouder worden dat in de ogen van de stichting veel verder voert dan alleen het arbeidsleven.

Atti Noordhof wil weten wat er mogelijk is in de benadering van de media om de negatieve beeldvorming rond ouderen te doorbreken. Zijn er aanknopingspunten voor communicatie. Ger Tielen vertelt dat deze beelden met name in westerse culturen een rol spelen. De rol van

de media hierin is essentieel. Jacques Schraven refereert aan het haalbaarheidssondezoek dat wordt uitgevoerd naar de zin, de mogelijke insteek en de kosten van een massamediale campagne op dit gebied. Atti Noordhof voegt toe dat zij een voorstander is van rolmodellen die het goede voorbeeld kunnen tonen. Zij vindt dat oud zijn in Nederland een sterk negatieve lading heeft in tegenstelling tot andere landen. Kees Penninx vraagt zich af hoe je het beste draagvlak voor deze 3 thema's in de media krijgt? Bij welke 'soort' oudere sluit je dan aan? Hij gelooft sterk in verhalenvertellers; ouderen die een soort verhaal maken over ouder worden en dit in het spotlicht zetten. Jacques Schraven noemt hierbij als voorbeeld de destijds beoogde spreker voor de Jan Brouwer Conferentie: oud-minister Brinkhorst (69 jaar).

Om 17.45 uur sluit de voorzitter de bijeenkomst en nodigt allen uit voor een drankje en een eenvoudige maaltijd in het SER-restaurant.